

минулий період, тобто на 5 % більше. Нарахування податків і зборів підприємствами легкої промисловості збільшилося з 7,73 млн. грн. до 8,89 млн. грн., тобто на 1,16 млн. грн. (на 15 %). Нарахування податків і зборів підприємствами деревообробної промисловості зменшилося з 6,99 млн. грн. до 6,57 млн. грн., тобто на 0,42 млн. грн. (на 6 %). Це зменшення обумовлене, по-перше, зниженням обсягів нарахувань попенної плати у зв'язку із зменшенням обсягів лісосічного фонду, про що йшлося вище, по-друге, деяким зниженням обсягів виробництва та продажу продукції.

Нарахування єдиного податку у звітному періоді становили 10,36 млн. грн. проти 8,07 млн. грн., нарахованих по податках і зборах, включених до складу єдиного податку, у відповідному минулому періоді, тобто зросли на 2,29 млн. грн. (на 28,4 %). Деяке відставання темпів зростання нарахувань єдиного податку (128,4 %) від темпів зростання обсягів продажу (135,3 %), які є основною складовою частиною бази оподаткування, є наслідком збільшення на 22 млн. грн. обсягів експортних операцій, які оподатковуються за ставкою 3 %, що обумовило зменшення потенційних нарахувань на: $22 \times (9 \% - 3 \%) = 1,32$ млн. грн.

За півтора роки проведення економічного експерименту сплачено 11,89 млн. грн. всіх податків і зборів проти 11,82 млн. грн. у минулому періоді, тобто на 0,07 млн. грн. більше. Сплата податків і зборів збільшилася у легкій промисловості на 1,63 млн. грн., а у деревообробній – зменшилася на 1,54 млн. грн. Єдиного податку сплачено 6,68 млн. грн. проти 8,14 млн. грн. у минулому періоді, тобто на 1,46 млн. грн. (на 17,9 %) менше.

Зниження сплати податків підприємствами деревообробної галузі у звітному періоді відносно минулого періоду пояснюється як зменшенням їх нарахувань, так і широким застосуванням підприємствами у минулому періоді взаємозаліків при сплаті податків, особливо тих, які входять до складу єдиного податку. Так, у минулому періоді шляхом взаємозаліків та інших негрошових форм розрахунків підприємствами деревообробної промисловості було сплачено 76,9 % нарахованих податків.

Важливим позитивним явищем є скорочення виявлених при перевірках порушень податкового законодавства, зміцнення податкової дисципліни, що заощаджує обігові кошти підприємств. Якщо за минулий період донараховано при перевірках податкових платежів на суму 0,87 млн. грн., то у звітному періоді – лише на суму 0,05 млн. грн., тобто у 18 разів менше. Пені та адміністративних штрафів у звітному періоді нараховано 0,38 млн. грн. проти 1,13 млн. грн. у минулому періоді, тобто у 3 рази менше.

6. Висновки

1. За півтора року проведення економічного експерименту (станом на 1 січня 2001 року) суттєво поліпшилися показники господарської діяльності підприємств легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області:

- у 2,9 рази збільшилася сумарна прибутковість, дев'ять підприємств із збитковими стали прибутковими; деревообробна галузь з нерентабельної стала рентабельною;
- проводиться модернізація та технічне переоснащення виробництва 11-и підприємств, на що витрачено 12 млн. грн. (майже в 10 разів більше, ніж за відповідний минулий період), у тому числі – 9 млн. грн. власних коштів;
- виробництво товарної продукції зросло на 59 % (у діючих цінах) та на 43 % (у порівнянних цінах); підприємства легкої промисловості забезпечили зростання обсягів виробництва на 83 % (у діючих цінах) та на 57 % (у порівнянних цінах);

- у 2 рази зросли обсяги експорту товарів (робіт, послуг); кількість підприємств, що виробляють експортну продукцію або послуги, зросла з 8-и до 11-и;
- питома вага бартерних операцій у загальних обсягах продажу зменшилася з 49,8 % до 38,8 %;
- зменшилася кредиторська та дебіторська заборгованість, зросли наявні обігові кошти підприємств;
- поліпшився стан зайнятості працюючих, зросла середня зарплата, зменшилася заборгованість з її виплати;
- зросли нарахування податків і зборів до бюджетів та їх сплата.

2. Запроваджена проста і прозора система оподаткування підприємств галузей промисловості, які дають швидкий обіг коштів. Суттєво скоротилися виявлені при перевірках порушення податкового законодавства, суми штрафів та пені.

3. Підприємства деревообробної промисловості спрацювали гірше, ніж підприємства легкої промисловості. Причиною цього є скорочення лісосічного фонду, що виділяється лісопереробним підприємствам, неефективна діяльність власників контрольного пакету акцій деяких підприємств, недостатня кваліфікація деяких керівників стосовно роботи у ринкових умовах господарювання.

4. Результати проходження економічного експерименту були б кращими, якби у 2000 р. виконувалися передбачені пунктом 6 статті 7 та пунктом 1 статті 10 Закону про економічний експеримент умови щодо звільнення від оподаткування ПДВ імпортного обладнання, яке ввозиться для власних виробничих потреб, та фінансування інноваційних проектів підприємств за рахунок зборів до обласного відділення Держіннофонду.

УДК 638.8+65.11.44

Доц. С.С. Дикий – УкрДЛТУ

ПИТАННЯ ОЦІНКИ ПОБІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Висвітлюються питання, пов'язані з використанням в промислових цілях нестовбурових частин дерев як таких, що задовольняють певні суспільні потреби та володіють споживною вартістю. Оскільки вони утворюються в процесі праці, то повинні отримувати економічно обґрунтовану вартісну оцінку.

Doc. S.S. Dykiy – USUFWT

By-product evaluation of logging production

The problems, concerning the utilization of nontrunk parts of the trees for industrial purposes that satisfy some social demands and have consumer value have been shown in the article.

Been formed in the process of work, they have to get economically substantiated cost evaluation.

В результаті єдиного технологічного процесу лісозаготівель отримують декілька видів поєднаної продукції: стовбурову деревину, технологічну деревину сировину, кору і деревну зелень (хвою).

Однак відповідно до діючих положень в лісозаготівельній промисловості обмежуються обчисленням собівартості кубометра знеособленої стовбурової деревини, яку визначають за прямою ознакою, тобто фактичні затрати за звітний період ділять на кількість виготовленої продукції.

Що стосується решти компонентів лісосічного фонду (сучків, вершинок, хвої, кори і т.д.), в калькуляції собівартості лісопродукції з загальної суми затрат вираховується вартість цінних відходів, які ідуть на переробку на технологічну тріску безпосередньо в лігоспах чи продаються споживачам. Однак при калькулюванні собівартості і технологічної тріски із сучків, вершинок та іншої неліквідної деревини прийнято оцінювати дані види деревинної сировини за нульовою вартістю (в разі вивезення дерев з кронами на нижній склад). Умовно допускається, що вони не вимагають для своєї заготівлі спеціальних затрат.

Така оцінка може бути виправданою лише на ранніх стадіях промислового засвоєння низькоякісної деревинної сировини з метою створення матеріальної зацікавленості споживачів в їх переробці. Однак нульова оцінка вартості технологічної деревинної сировини, хвої і кори не зацікавляє лісозаготівельні підприємства в їх збиранні та раціональному використанні. При цьому занижується значення повного і раціонального використання лісосічного фонду, спотворюються величини собівартості кінцевих продуктів лісозаготівель і показники ефективності лісозаготівельного виробництва.

Вітки, сучки, кора, деревна зелень, пні, низькосортна "неліквідна" деревина в сучасних умовах використовуються в промислових цілях. Вони задовольняють певні суспільні потреби, володіють споживчою вартістю та, оскільки утворюються в процесі праці, повинні отримувати економічно обґрунтовану вартісну оцінку.

Правильна, науково-обґрунтована грошова оцінка таких видів деревинних ресурсів, які споживаються як сировина, безумовно, відобразиться на вартості стовбурової деревини, тому що частина поточних затрат по лісоексплуатації буде вилучена на дану продукцію лісозаготівель.

Такий розподіл затрат при комплексному використанні лісосічного фонду, який зменшує вартість круглих лісоматеріалів, є теоретично обґрунтованим. Подібний підхід до оцінки комплексної сировини знайшов практичне застосування у цілому ряді галузей промисловості, які зайняті його переробкою: хімічній, нафтопереробній, газовій, сланцевій та ін., а також у сільському господарстві.

У даний час розподіл затрат при комплексній переробці сировини проводиться з застосуванням таких трьох методів: виключенням затрат; розподілу затрат і комбінованого методу.

При першому методі один із продуктів, отриманих в даному виробництві, вважається основним (цільовим), а решта – побічними. Зі загальної суми затрат на виробництво виключається вартість побічної продукції, а величину вартості, яка залишається, приймають за собівартість основної. Цей метод застосовується в цих випадках, коли основний продукт має чітко виражений характер, а питома вага побічної продукції невелика. При цьому необхідна економічно обґрунтована оцінка побічної продукції.

У галузях з комплексною переробкою сировини при виробництві двох чи більше основних продуктів і відсутності побічної продукції застосовується метод розподілу: загальні затрати на виробництво розподіляються між одержаними продуктами пропорційно економічно обґрунтованим коефіцієнтам. Зі врахуванням особливостей виробництва ці коефіцієнти можуть встановлюватися, виходячи з норм виходу окремих продуктів з одиниці сировини, співвідношення затрат на обробіток, сукупних споживчих властивостей отриманих продуктів, стабільних і

світових цін, фізико-хімічних властивостей одержаної продукції та ін. Можливий також розподіл затрат пропорційно собівартості таких самих чи аналогічних (замінних) продуктів, отриманих у відокремлених виробництвах.

У складних комплексних виробництвах використовують комбінований метод калькулювання собівартості поєднаних продуктів. Якщо частину цих продуктів отримують тільки в результаті комплексного процесу, тобто показники собівартості із відокремленого виробництва невідомі, то методом виключення з загальної суми затрат вираховують вартість побічної продукції, а решту видатків, які залишилися, розподіляють між декількома видами цільових продуктів пропорційно встановленим коефіцієнтам.

В економічній літературі пропонується оцінювати усі види деревинних ресурсів заниженої якості (технологічну деревинну сировину, хвою, кору) методом виключення затрат¹. При цьому розповсюджена думка, що економічно обґрунтованим повинно бути встановлення твердих вартісних оцінок лише на види низькосортної деревинної сировини, яка реалізується. Це, мовляв, створить зацікавленість лісозаготівників у переробці їх на технологічну тріску.

На наш погляд, реалізуються нестовбурові види деревинної сировини чи ні, вони є продуктами людської праці, володіють вартістю, а тому повинні мати ціну. Необхідно оцінювати не тільки цю частину лісозаготівельної продукції заниженої якості, яка знаходить збут, але і взагалі усю масу деревинної сировини, одержаної в процесі лісозаготівель. У цьому випадку з'явиться можливість виявити збитки, пов'язані з неповним та нерациональним використанням деревинних ресурсів, показати їх втрати на стадії лісозаготівель, викрити справжні причини збитковості та низької рентабельності лісозаготівельних підприємств, визначити наявні резерви та ефективність їх використання.

Виключення з загальної суми затрат по лісоексплуатації вартості усіх видів нестовбурової деревинної сировини за твердою оцінкою зводить значення собівартості як якісного показника, оскільки значна частина лісопродукції фактично не буде калькулюватися. Технологічна деревинна сировина (сучки, вершинки і т.д.) становлять приблизно половину обсягу стовбурової деревини. Крім того, в лісозаготівельній промисловості в силу специфічних її особливостей, рівень затрат на продукцію по окремих підприємствах істотно коливається. Але при такій методиці калькулювання усі зміни загального рівня цілком будуть відноситися тільки на собівартість круглих лісоматеріалів, а вартість решти видів, продукції залишається беззмінною. Дане положення суперечить принципам та основним вимогам теорії калькулювання.

Метод виключення затрат за твердою оцінкою може застосовуватися тільки до побічної продукції лісозаготівлі (хвої і кори), причому, цей метод доцільно зберегти для побічної продукції, якщо питома вага її незначна.

Для фактичної собівартості продукції лісозаготівель важливо встановити, що необхідно прийняти в якості оцінки побічної продукції – хвої і кори. У практиці переробних галузей промисловості та у сільському господарстві при використанні методу виключення затрат побічна продукція оцінюється за діючими оптовими цінами за вирахуванням прибутку та позавиробничих видатків, за плановою собівартістю, собівартістю аналогічних чи еквівалентних продуктів відокремле-

¹ Петров А.П. О ценах на низкосортную древесину и древесные отходы как промышленное сырье. – В кн.: Определение экономической доступности ресурсов низкосортной древесины и древесных отходов лесозаготовок. Науч. труды/ ЛТА им. С.М. Кирова, вып. 116. – Л., 1988, ст. 94

них виробництв, за ціною можливого використання. Усі види оцінок мають недоліки і критикуються в економічній літературі.

У лісозаготівельному виробництві в даний час найбільш реально виключати хвою і кору з загальної суми затрат за ціною можливого їх використання. Технологічну деревинну сировину, яка іде в переробку на тріску (сучки, вершинки, "неліквідна" деревина і т.д.), як і стовбурову деревину необхідно калькулювати.

З огляду на те, що лісопродукти отримують з єдиного, технологічного процесу, обчислювати їх собівартість можна тільки шляхом розподілу загальних затрат. При цьому важливо правильно вибрати метод розподілу. Показники собівартості, які калькулюються, повинні як можна точніше відображати вплив факторів, які їх визначають, та не допускати штучного перенесення затрат на цей об'єкт калькуляції, які в дійсності відносяться до іншого.

Всякий розподіл комплексних затрат умовний. Найбільш досконалий спосіб калькулювання собівартості продукції комплексної заготівлі деревинної сировини тільки наближують тією чи іншою мірою до виміру реальних затрат. Тому, перш ніж піддати затрати грошовому розподілу в лісозаготівельному виробництві, необхідно виділити ці із них, які можливо прямо врахувати по окремих калькуляційних об'єктах, не застосовуючи способів умовного розподілу. Включення прямих затрат, які відносяться до конкретного виду продукції, до складу цих, які умовно розподіляються між декількома видами деревинної сировини призведе до зниження достовірності обчислювальних показників собівартості. Затрати на заготівлю деревини потребують узагальненого обліку до цих пір, поки технологічний процес їх виробництва є єдиним. Із розділенням технологічного процесу з'являється можливість прямого віднесення затрат на кожний вид продукції лісозаготівель.

УДК 674.815

Доц. Ю.І. Грицюк, к.т.н. – УкрДЛТУ

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ВИГОТОВЛЕННЯ МЕБЛЕВИХ ЗАГОТОВОК З ПДМ

Пропонується авторський підхід до вирішення питання визначення економічної ефективності капітальних вкладень в удосконалення ТП виготовлення меблевих заготовок з ПДМ, в якій всі обчислення ведуться, виходячи з теперішньої вартості майбутніх чистих надходжень (чистий прибуток + амортизація) від його впровадження, а не із темпів зниження собівартості виготовленої продукції. Також враховується зміна вартості грошей з часом, тобто дається уточнення на темпи інфляції, рівень ризику та непевність у майбутніх грошових надходженнях.

Doc. Yu. Gryciuk, Dr.Sc. – USUFWT

Economic effectiveness of investment due to introduction of technological process for production of furniture blanks

The authorized approach is proposed to solve the determining of economic effectiveness of investment into improvement of technological process of furniture blanks production out of ПДМ, where all calculations are based on present costs of future clear profits (clear profits + amortization) caused by its introduction, but not on the rate of decreasing the production prime cost. Also the dependence of money value on the time is taken into consideration, i.e. the inflation rate, the risk level and uncertaining of future money incomes are fully regarded.

Вступ

Для визначення економічної ефективності впровадження у виробництво ТП виготовлення меблевих заготовок з ПДМ, а також придбання того чи іншого розкрійного обладнання необхідно, перш за все, знати різні методики оцінки доцільності капітальних вкладень (інвестицій) і вибрати серед них найбільш придатні для даної ситуації. Також необхідно знати вартість початкових інвестицій у проект, які потім потрібно порівняти з теперішньою вартістю майбутніх чистих надходжень і вирішити, чи варто братися за проект. Якщо ж прийнято рішення про доцільність інвестицій в запропонований проект, то для замовника важливо знати період його окупності, тобто кількість років, за які відшкодуються капіталовкладення.

Методика визначення економічної ефективності від впровадження розкрійного обладнання – необхідний засіб для економічно правильного обґрунтування проекту, а також вибору з-поміж множини можливих варіантів проекту такого, який принесе максимальні грошові потоки і буде мати достатню прибутковість. Для цього якраз і потрібні надійні засоби оцінки доцільності капіталовкладень, а також надійні показники для порівняння проектів і вибору з-поміж них оптимального.

З цією метою нижче пропонується удосконалена методика визначення економічної ефективності від впровадження будь-якого розкрійного обладнання на підприємстві за двома показниками: *економічним ефектом* і *коефіцієнтом окупності*.

1. Оцінка доцільності капіталовкладень

Оцінка доцільності капіталовкладень – це засіб, за допомогою якого фінансові менеджери можуть вибрати той чи інший проект, який в майбутньому принесе достатні грошові потоки і матиме пристойну прибутковість. Отож, фінансовий менеджер повинен зробити висновок про доцільність вкладання в запропонований проект гроші, чи ні, а також розважливо здійснити вибір з-поміж двох чи більше варіантів найбільш прибуткового. Для цього потрібен надійний засіб оцінки, порівняння та відбору проектів. Цей засіб називається *оцінкою доцільності капіталовкладень*.

Однак, капітал, у будь-якій формі його існування – боргу чи акцій, є дуже обмеженим ресурсом. В економічній політиці будь-якої держави існує межа кредитів, які може надати банківська система. Комерційні банки та інші заклади, що надають кредити, мають обмежені депозити для надання кредитів замовникам: приватним особам, підприємцям чи урядам. До того ж Кабінет Міністрів вимагає, аби кожен банк тримав частину своїх депозитів у резерві. З огляду на обмежені грошові ресурси, банки мають право самостійно приймати рішення про те, кому із своїх клієнтів надати кредити і в якому обсязі. Та якби банк і міг надати будь-якому замовнику необхідну суму кредиту, правлінню замовника необхідно самостійно оцінити вплив усе зростаючого приросту відсотків за кредити на загальну вартість фінансування проекту.

На практиці у кожній фірмі є обмежені можливості для отримання кредитів, тому ці кошти мають бути використані якнайкраще. Необхідно враховувати й таке: щоб залучити капітал, фірма може випустити майже необмежену кількість звичайних акцій. Але збільшення кількості акцій фірми призведе тільки до розпо-